

DA SKOLE- ELEVERNE BLEV FAG- LIGT ORGA- NISERET

Af Knud Holt Nielsen

Den danske elevbevægelse var i 1970'erne og 1980'erne i stand til at mobilisere titusindvis af unge bag bevægelsens uddannelsespolitiske krav. Dermed blev den et centralt kampfelt for de politiske ungdomsforbund. Nogle gange med dramatiske konsekvenser.

I 1960'erne opstod der landsorganisationer indenfor snart sagt alle uddannelsesområder. Traditionen for faglig organisering blev udstrakt til nye områder – og til nogle af de aleryngste. Fra 1970'erne til 1980'erne var uddannelsesområdet et af de helt centrale samfundsmæssige konfliktfelter, hvor det lykkedes elevorganisationerne at mobilisere titusindvis af unge til protester mod den statslige uddannelsespolitik. Der blev imidlertid mere stille på de danske uddannelsesinstitutioner i 1990'erne. Stort set alle 1960'ernes elevorganisationer kollapsede henimod slutningen af 1980'erne – kun gymnasieelevernes organisation DGS har eksisteret kontinuerligt fra 1960'erne frem til i dag. Mens der gennem årene er blevet skrevet en del om studenterbevægelsens udvikling, er der ikke før nu begyndt en kortlægning af elevbevægelsens opståen og udvikling. Denne artikel om Landsorganisationen af Elever (LOE) er et forsøg på at bidrage til afdækningen af elevbevægelsens nyere historie.

Elevbevægelsens opståen

Elevbevægelsens opståen, eller *bevægelserne* om man vil, kom på mange måder i kølvandet af 1960'ernes modernisering af det danske samfund. Udbygningen af uddannelsessystemet betød, at flere elever forblev længere i skolen og åbnede f.eks. gymnasierne for nye grupper af unge. I 1959 udgjorde andelen af unge, der forlod folkeskolen efter 7. klasse 53,1%. Blot 10 år senere var andelen dalet til 6,7%, mens andelen af unge med en studentereksamen var blevet næsten tredoblet.

Studenterne på universiteterne havde længe været organiseret i studenterrådene og på landsplan i Danske Studerendes Fællesråd (DSF). Det nye var, at organiseringstrangen efterhånden bredte sig til alle andre grupper af uddannelsessøgende. Gymnasieeleverne blev de første med dannelsen af Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) i 1965, siden fulgte organisationer for både HF-eleverne og

folkeskoleeleverne. Fra starten var der et tæt samarbejde mellem organisationerne. Fælles for organisationerne var, at de byggede på de lokale (elev)råd og fra starten var det centrale krav medbestemmelse – ved at man lokalt og landsdækkende krævede indflydelse på uddannelsesplanlægningen. Fra slutningen af 1960'erne blev lighed i uddannelsessystemet et stadig mere væsentligt krav fra organisationernes side. Dels i form af krav om bedre levevilkår for uddannelsessøgende, dels markeret ved kampen for enhedsskolen. I 1970 besluttede DGS's landsmøde således at målet var etableringen af den 12-årige enhedsskole, hvilket hurtigt blev det fælles hovedkrav fra organisationernes side. Sideløbende krævede man nye undervisningsformer – og at undervisningen blev mere samfundsrelevant. Samarbejdet mellem de forskellige organisationer blev yderligere formaliseret med dannelsen af De Uddannelsessøgendes Samarbejdsudvalg (DUS), som lokalt og landsdækkende kom til at fungere som fælles front og aktionskomite for organisationerne.

De nye elevbevægelser lå i forlængelse af de ideologiske målsætninger for uddannelsessystemets udvikling, som blev formuleret af især socialdemokraterne. Disse tog da også imod de nye organisationer med åbne arme. Allerede i 1966 udtrykte K. B. Andersen på et møde på Rødovre gymnasium håb om, at de unge fortsat havde lyst til at rebellere mod samfundet, og han anså den stigende tendens til at oprette elevråd som udtryk for en vilje til demokrati. Ligesom åbningstalen ved LOE's stiftende generalforsamling blev holdt af daværende skoleinspektør Torkild Simonsen, der kaldte mødet for "en skolehistorisk begivenhed". Den politiske velvilje blev yderligere understreget af, at både skoledirektøren og viceskoledirektøren i Århus gæstede mødet.

Umiddelbart havde organisationerne megen tiltro til mulighederne for at gøre sig gældende gennem parlamentarisk bearbejde og forhandlinger, og allerede i 1968 blev der da også etableret samarbejdsudvalg på alle landets gymnasier, blandt andet som en følge af elevernes pres og protester. Omvendt havde de

politikere, der ønskede at få sat skub i moderniseringen af det danske uddannelsessystem, også en interesse i udviklingen af de nye organisationer og det politiske pres, de var i stand til at levere – især overfor lærerorganisationerne, der endnu i 1958 havde haft betydning for, at skolereformen samme år ikke blev så vidtrækkende, som Socialdemokratiet efter alt at dømme havde ønsket. I al fald kom DGS og LAK til at opleve, at de spillede en central rolle i det Rådgivende Udvalg for de Gymnasiale Uddannelser (RUGU), der i 1970 stod fadder til den lille gymnasiereform, og Sigurd Højby fremhævede de unges indsats i udvalgsarbejdet.¹ Da reformtempoet fra starten af 1970'erne blev langsommere, blev forholdet mellem elevbevægelsen og Socialdemokratiet imidlertid køligere og præget af konflikt.

Elevbevægelserne bliver et kampfelt

Elevbevægelserne blev i 1970'erne et centralt politisk kampfelt for de politiske ungdomsorganisationer, der kun havde haft begrænset betydning for dannelsen af organisationerne i 1960'erne. I kølvandet på DKP's markante comeback i forbindelse med EF-afstemningen i 1972 blev Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU) således fra omkring 1973 den dominerende politiske strømning i snart sagt alle de uddannelsessøgendes organisationer – bortset fra DSF.

I efteråret 1974 tog en mindre gruppe borgerlige elever, især VU'ere initiativ til dannelsen af Gymnasieelevernes Landsorganisation (GLO), som en konkurrent til DGS – et initiativ kraftigt støttet af Venstres daværende undervisningsminister Tove Nielsen og det unge folketingsmedlem Peter Brixtofte.² Og i 1976 blev Socialistisk Uddannelsesfront (SUF) etableret i DGS og i Landssammenslutningen af Kursusstuderende (LAK) som et samarbejde mellem SFU og VS. Hermed var fronterne lagt for 1970'ernes og 1980'ernes interne slagsmål. Det blev dog i folkeskolebevægelsen, at de interne stridigheder skulle komme til at få de mest voldsomme konsekvenser.

LOE's dannelse

Landsorganisationen af Elever (LOE) blev stiftet i 1969, som en af de sidste af uddannelsesorganisationerne. Målet for de unge organisationsstiftere var etableringen af en forholdsvis traditionel interesseorganisation. En del af inspirationen blev hentet ved at betragte den voksne fagbevægelse. Det anti-autoritære oprør, som var godt i gang blandt andre unge, havde tilsyneladende ikke præget initiativtagerne til LOE. Det var i al fald ikke oprør og ballade, der stod på programmet, når eleverne erklærede om den principielle baggrund for LOE:

“Folkeskoleeleverne vil accepteres på fagforeningsbasis og som en kompetent forhandlingspartner i alle spørgsmål vedrørende livet i skolen. At folkeskoleeleverne selv tør tage denne rettighed betyder, at de nu også er parate til at administrere det ansvar en sådan frihedstrang kræver.”³

Medindflydelse lokalt og på landsplan var det politiske mål for eleverne. En konsekvent forhandlingslinje var midlerne. LOE skulle holde sig til de gode argumenter. Aktioner skulle nøje gennemtænkes og kun bruges i nødstilfælde. Omvendt regnede man det som en selvfølge, at LOE fremover ville blive taget med på råd.

LOE-mødets programkrav var medbestemmelse for eleverne i form af 1/3 af pladserne i skolenævnene og fast repræsentation i skolekommissionerne. Skolens formål skulle være “at gøre eleverne samfundsbevidste” og der skulle være større integration mellem fagene. Endelig skulle karaktergivningen afskaffes og erstattes af en vejledende vurdering af elevens arbejde, lærere og elev imellem. På linje med de øvrige organisationer begyndte LOE fra 1970 samtidig at fokusere mere på lighedskravene.

LOE oplevede frem til midten af 1970'erne en stilfærdig, men stabil tilvækst, og organisationen blev konsolideret. Man fik kontorfællesskab med DGS og LAK i København og daglig bemanning af LOE-sekretariatet. LOE

begyndte også fra 1976 at udgive en særlig elevhåndbog. I 1970 havde der været omkring 50 medlemsskoler, i 1976 var antallet – ifølge regnskabet – 162. På samme måde voksede antallet af deltagere på organisationens delegetretmøder og generalforsamlinger. Det stiftende møde havde samlet 100 elever, ved generalforsamlingen i 1976 var antallet vokset til 400.

I 1973 skar Knud Heinesen i lektionslængden, hvilket udløste LOE's første større protestaktioner. Organisationen opfordrede til skolestrejke og arrangerede demonstrationer rundt omkring i landet mod nedskæringerne. I København samledes mellem 5.000 og 10.000 elever foran Christiansborg. Bortset fra 1973-aktionerne var LOE's betydning dog begrænset i den første halvdel af 1970'erne. LOE koncentrerede kræfterne om mindre kampagner for medbestemmelse, lavede opsøgende arbejde overfor skolerne gennem årlige høringsturneer og arrangerede kurser for elevrådene. Mange af LOE's kræfter blev desuden brugt på udarbejdelsen af politiske debatoplæg og programmer. De politiske hovedkrav var demokratisering af skolen, bedre levevilkår for uddannelsessøgende og etableringen af den 12-årige enhedsskole.

LOE's egne aktioner var begrænsede og tjente til at understøtte forhandlingspolitikken. Midlerne var løbeseddelsuddeling, deputationer, underskriftsindsamlinger og i det hele taget appeller til politikerne.

Større aktioner fandt sted i DUS-regi. Da Hartling-regeringens besparelser på uddannelsesstøtten i 1974 udløste omfattende demonstrationer med titusindvis af unge, var det således de ældre aktivister fra DGS og LAK, som stod i front for protestaktionerne. LOE's stiftere havde haft stor tiltro til mulighederne for indflydelse gennem forhandlinger. Denne optimisme dalede imidlertid i løbet af 1970'erne, eller som LOE's første formand, Carsten Høegh, udtrykte det i 1978:

“Vi blev som splinternye modtaget godt og venligt af undervisningsminister Helge Larsen (...). Han banede også vej for os hos sine embedsmænd. Vi troede, vi blev taget meget alvorligt,

men det gjorde vi faktisk ikke. Vi var kun brikker i et politisk spil. Vi stod som de 'pæne' unge i ungdomsoprørets tid, og politikerne kunne bruge os for at sige: 'Se vi snakker da med de unge, med de flinke unge fra LOE'. (...) Jeg troede dengang, at vi vandt indflydelse ved gode argumenter for vor sag. Men i dag ved jeg, at samfundssystemet fungerer efter, hvem der har magt økonomisk og politisk. (...)”⁴

LOE blev ganske vist blev høringsberettiget, men kom til at stå udenfor det reformarbejde, som kulminerede med Socialdemokratiets og Venstres kompromis omkring folkeskoleloven fra 1975. En lov LOE tilmed var stærkt kritisk overfor, blandt andet fordi den delvis fastholdt delingen i de ældste klasser og desuden indarbejdede de nedskæringer i undervisningstiden og timetallet, der var begyndt at præge skoleudviklingen.

LOE's politiske gennembrud

Det var problemer i forbindelse med timetallet i folkeskolen, der for alvor kom til at bringe LOE i front i offentligheden og blandt eleverne. Den nye folkeskolelov havde betydet indførelsen af en lang række valgfag i skolens ældste klasser, men også indførelsen af et maksimalt timetal på 30 timer om ugen. Det var tydeligt for eleverne, at det indenfor lovens rammer reelt var umuligt at udnytte den nye tilvalgstilbud, hvis de ønskede at komme på gymnasiet, blandt andet på grund af kravet om afgangseksamen i tysk.

I januar 1977 begyndte der derfor så småt at være protester på de enkelte skoler, da valgskemaerne skulle deles ud. LOE's hovedbestyrelse besluttede at samle de lokale aktiviteter i en fælles landsdækkende aktion for flere timer. Elevrådene blev indkaldt til en landsdækkende uddannelseskonference, en underskriftsindsamling blev igangsat og 16. marts blev udnævnt til landsdækkende aktionsdag med demonstration på Slotspladsen.

I ugen op til aktionsdagen kørte LOE-bestyrelsesmedlemmer og aktivister rundt på skolerne i hovedstadsområdet, hvor de brase-

de ind uden forudgående aftaler, kaldte eleverne sammen i fællesrummene og holdt brandtaler. Det var også her, det for alvor gik op for LOE, at noget stort var under opsejling. Demonstrationen i København blev en gigantisk succes. Fyldte S-tog og særtog med elever rullede ind mod København. Flere steder tenderede det direkte oprør på skolerne, hvor eleverne over højtaleranlæggene blev advaret mod at deltage og truet med bortvisning og svedere. Den senere LOE-formand Anne-Birgitte Agger har fortalt, at inspektøren på hendes skole i Albertslund simpelthen låste alle de ældste elever inde i kantinen for at forhindre dem i at deltage. Men de brød ud og stak af for at komme til demonstration. Et sted mellem 50.000 og 60.000 elever forsamledes på Christiansborgs Slotsplads, samtidig var der demonstrationer i lang række provinsbyer. Det var mere end nogen elevorganisation hidtil havde kunnet mobilisere, og et antal der helt klart kom bag på både politiet og LOE. Aviserne ryddede hele sider for at dække demonstrationen. Folkeskoleelever i massedemonstration – og så for flere undervisningstimer. Nu var der for alvor medieinteresse for den lille elevorganisation.

Resultatet af LOE's aktioner blev, at det maksimale ugentlige timetal blev sat op fra 30 til 34 timer, men det blev op til kommunerne at realisere dette, og der blev ikke tale om merbevillinger. Ikke desto mindre blev det af LOE opfattet som en klar sejr.

Dannelsen af De Uafhængige Elever (DUE)

LOE forsøgte at videreføre protestaktiviteterne i efteråret. Siden 1975 havde LOE siddet i et udvalg, der skulle revidere skolestyrelsesloven. LOE havde i efteråret 1976 været optimistiske omkring mulighederne for at øge elevernes medbestemmelse, men i 1977 stod det klart, at eleverne ikke fik nogle forbedringer igennem. LOE's delegeretmøde i oktober valgte derfor at starte en kampagne for medbestemmelse: Elevrådene skulle lovfæstes og sikres fast økonomisk støtte, eleverne skulle

*Trods talrige hensigtserklæringer om styrkelse af demokratiet i folkeskolen vægrede et flertal i folketinget sig ved at lovsikre elevrådene og give eleverne stemmeret i skolenævnene. Det udløste omfattende demonstrationer i efteråret 1977. Omkring 15.000 elever mødte den 10. november frem på Christiansborg Slotsplads for at kræve øget medbestemmelse. Banneret på billedet, der er en ironisk kommentar til politikernes og ikke mindst undervisningsminister Ritt Bjerregårds manglende vilje til at gå i dialog med eleverne, fik et bemærkelsesværdigt efterliv, da det 21 år senere blev brugt som illustration af dagbladet Politiken i forbindelse med Tøger Seidenfads anmeldelse af Mikkel Plums bog *Bombardér Hovedkvarteret* (Politiken 13.11 1998). Med lidt behændig beskæring - de ikke synderligt truende børneansigter måtte selvsagt væk - blev dette banner fra en demonstration for udvidelse af elevdemokratiet organiseret af venstreorienterede unge i Politikens spalter til en illustration af venstrefløjens totalitære tendenser (Land og Folks billedarkiv, ABA).*

have stemmeret i skolenævnene og fælleslevrådene i de enkelte kommuner skulle vælge de elever, der skulle sidde i skolekommissionerne. Fælleslevrådene rykkede ud med gadeteater og andre aktioner og 10. november blev der indkaldt til demonstrationer landet over.

Aktionerne blev ikke så omfattende som i foråret, demonstrationen foran Christiansborg

samlede 15.000 demonstranter, men var dog enorme, hvis man sammenligner med, hvad LOE tidligere havde været i stand til at mobilisere. Eleverne fik ingen konkrete resultater ud af deres aktioner. Da skolestyrelsesloven blev vedtaget 15. december havde LOE ikke fået nogle af sine krav opfyldt. Selv SF valgte i sidste ende at ignorere elevernes protester og

stemme for loven. 1960'ernes demokratiske eksperimenter stod ikke længere på dagsordenen, skolen skulle fortsat først og fremmest være forældrenes og lærernes.

Men 1977-aktionerne havde under alle omstændigheder betydet en markant styrkelse af LOE. Medieinteressen var vokset og antallet af medlemsskoler steg. LOE's generalforsamling i februar 1978 samlede omkring 700 deltagere, næsten en fordobling i forhold til den foregående i december 1976, og antallet af fælles-elevråd var steget fra 20 til 35. Også LOE-sekretariatet var i vækst. I de foregående år havde der været en fast stab på 3-4 stykker. I løbet af 1977 voksede dette til en fast bemanning på 8-10 fuldtidsfrivillige unge LOE'ere.

Gennembruddet for LOE blev imidlertid også anledningen til den første splittelse. I januar 1978 dannede fire elever fra Virum De Uafhængige Elever (DUE) og begyndte at bombardere aviserne med læserbreve, hvor de angreb LOE. DUE's stiftere knyttede hurtigt an til 'Føderationen af Liberale folkeskoleelever' dannet af KU'eren Michael Hardenfelt. LOE's forretningsudvalg opfattede DUE som ligegyldige og allerede før generalforsamlingen var det forventet, at DUE ville oprette en alternativ elevorganisation. Samtlige ændringsforslag fra DUE blev nedstemt af deltagerne på LOE's generalforsamling og frontfiguren Henrik Beck, der stillede op til bestyrelsen, fik kun 7% af stemmerne. Ikke just en imponerende opbakning. Eleverne bag DUE valgte da også den først givne lejlighed til at udvandre fra LOE for at danne deres egen organisation.

DUE's 1. Landsmøde fastslog klart, at grundlaget for foreningen var modstanden mod et lighedsorienteret uddannelsessystem (først og fremmest den 12-årige enhedsskole), og kampen for bevarelse af karakterer og eksamen. Det drejede sig altså om et grundlæggende opgør med den socialdemokratiske uddannelsestænkning, der blandt andet kom til udtryk i U90 fra 1978.⁵ Den første formand blev da også VU'eren Mårten Hede. Landsmødet samlede dog kun 20 deltagere, hvoraf 6 var fra bestyrelsen og 4 var gæster udefra – en

ret beskeden landsorganisation. Men DUE havde fra starten et tæt samarbejde med Gymnasieelevernes Landsorganisation (GLO), der hjalp med at opbygge organisationen og året efter tog DUE navneforandring til Folkeskoleelevernes Landsorganisation (FLO). FLO fik en veritabel kongerække af KU'ere og VU'ere som formænd. Nogen særlig betydning fik organisationen dog ikke foreløbig.⁶

Nedskæringsmodstanden

Året 1978 blev først og fremmest præget af konsolidering af LOE. Der blev afholdt flere kurser for elevrådsfolk og de hidtil mest omfattende høringsturneer til skolerne. Men i kølvandet på de omfattende aktiviteter i 1977 var LOE's kasse tom, så kampagnerne og de udadvendte aktiviteter var begrænsede. Da SV-regeringen blev dannet i august 1978, meldte LOE sig i rækken af protesterende organisationer og erklærede, at SV-regeringen ikke lovede godt for folkeskolen eller for eleverne i det hele taget. LOE fremhævede især udsigterne til nedskæringer på de offentlige budgetter på 6 mia. kr., der blandt andet skulle hentes på folkeskolen. Umiddelbart blev det dog mest til erklæringer fra LOE's side.

LOE kom igen i front, da en konflikt om hviletidsbestemmelserne mellem lærerne og myndighederne i 1979 betød, at lejrskolerne kom i farezonen. Lærerne krævede, at der kom så mange lærerkræfter med, at de kunne overholde arbejdsmiljølovens bestemmelser om 11-timers hvile, ellers ville de ikke længe deltage. De færreste kommuner ønskede at betale, hvad det kostede med ekstra lærerkræfter, og finansministeriet ville ikke bevilge ekstra penge, så arbejdsmiljøloven kunne overholdes. Dermed begyndte en stribe aflysninger af lejrskoler. Eleverne var reelt blevet taget som gidsler for lærernes krav og ikke overraskende lød der et ramaskrig fra eleverne landet over. LOE var ikke blevet forberedt på lærernes aktion, men ikke desto mindre lykkedes det hurtigt at opsamle utilfredsheden. LOE krævede ekstrabevillinger til området fra folkettinget, så arbejdsmiljøloven kunne overhol-

LOE samlede i slutningen af 1970'erne og starten af 1980'erne titusindvis af skoleelever til protester mod forringelser og nedskæringer. Her ses Christiansborg Slotsplads i forbindelse med den landsdækkende aktionsdag mod nedskæringer den 5. marts 1980. (Land og Folks billedarkiv, ABA).

des og eleverne komme på lejrskoler. Men sagen handlede i høj grad om sammenholdet i SV-regeringen, der ikke ville give ekstrabevillinger i et overenskomsthår. 7. februar 1979 udløstes omfattende protestdemonstrationer landet over. 25.000 på Christiansborg Slotsplads. I Ålborg og Århus over 10.000. I mindre pro-

vinsbyer varierede tallene fra nogle hundrede til flere tusinde. Som to år forinden hang truslerne tungt om ørerne på demonstranterne. Inspektører truede med bortvisning og svedere til de elever, som deltog. Pressen vurderede, at op mod 75.000 elever var i protest landet over.

Med lejrskoleaktionerne fik LOE fastslået,

at organisationen atter var i stand til at mobilisere elever i titusindvis, men man fik ikke rokket ved SV-regeringens politik og overført flere penge til lejrskoleområdet. Lejrskoleaktionerne var udpræget defensive og dermed en forsmag på LOE's aktiviteter i de tidlige 1980'ere. Sommeren 1979 kom den anden

oliekrise, der rev tæppet væk under den danske økonomi. Socialdemokratiet lagde sig fast på en krisepolitik, der indebar en kombination af store offentlige nedskæringer og forringelser af reallønnen. Modstanden mod nedskæringspolitikken blev herefter LOE's hovedaktivitet.

Februar 1980 offentliggjorde undervisningsminister Dorte Bennedsen sit første nedskæringscirkulære. I alt skulle der over tre år spares 1,8 mia. kr. på folkeskolen gennem nedskæringer på specialundervisningen, højere klassekvotienter, færre valgfag m.m. I 1981 kom nok et sparecirkulære. Både i 1980 og 1981 udløste nedskæringerne omfattende protestaktioner landet over arrangeret af LOE og fælleselevrådene. Slotspladsen blev begge år fyldt af mere end 30.000 elever, mens der var demonstrationer og undervisningsboycotter i en stribe provinsbyer. I alt væsentligt var aktionsdagene kalkeret over erfaringerne fra demonstrationerne i 1977 og 1979. Der blev indkaldt til protestdemonstrationer foran Christiansborg, hvor man også samlede elever fra Københavns forstæder, Roskilde og Nordsjælland, suppleret af demonstrationer i provinsen og aktioner på de enkelte skoler. LOE var blevet rutineret i at organisere protestaktioner. Op til aktionsdagene blev der landet over indkaldt til aktivmøder for elevrådene og fælleselevrådene – i København fyldte man begge gange Nørrebrohallen. LOE sendte elever ud på høringssturne for at oplyse om nedskæringspolitikens konsekvenser og som optakt til aktionerne blev der desuden udsendt en særlig aktionsavis med råd og vejledning til elevrådene i, hvordan man arrangerede temadage, lavede plancher, anmeldte demonstrationer, organiserede gadeteater og skrev løbesedler.

En side af aktiviteterne var de store manifestationer foran Christiansborg, en anden var protestaktionerne i fælleselevrådene rettet mod lokale problemer. Særlig fælleselevrådene i hovedstadsområdet, Odense, Århus og Ålborg gennemførte fra 1977 og frem en stribe mindre manifestationer, der også var med til at præge billedet. For at samle disse lokale aktiviteter arrangerede LOE aktionsuger i de-

cember 1980 og 1981. Her skulle det drivende være lokale aktiviteter med fælleselevrådene i en nøglerolle. Aktiviteterne strakte sig fra demonstrationer til gadeteater og temadage om nedskæringerne på de enkelte skoler. De var ikke så omfattende som i forbindelse med de store nedskæringsslag, men tjente som en måde hvorpå elevråd blev aktiveret og diskussioner rejst på de enkelte skoler – og betød også at der lokalt blev udviklet aktionserfaring.

LOE mobiliserede mod nedskæringspolitikken på et bredt grundlag. Besparelserne betød forringelser af undervisningen, der især gik ud over de svage elever og dermed fremmede en uønsket social skæveling. Samtidig blev det understreget, at eleverne var Danmarks vigtigste råstof. På dette grundlag søgte LOE at udvikle et tættere samarbejde mellem forskellige befolkningsgrupper: Lærere, forældre, fagbevægelse og elever skulle sammen bekæmpe "nedskæringsuhvret". Hvert eneste LOE-møde vedtog erklæringer, der fastslog, at forudsætningen for at vinde kampen var etableringen af en bred front mod nedskæringerne. Ligeså regelmæssigt måtte hovedbestyrelsen dog konstatere, at samarbejdet haltede og først og fremmest hvilede på LOE's skuldre.

Især var der problemer med Danmarks Lærerforening (DLF), som ganske vist anerkendte LOE som elevernes repræsentant, men alligevel ikke ville mødes med eleverne endsige udvikle et fælles politisk fodslag – selv ikke når LOE i perioder reelt fungerede som murbrækker for DLF's egne krav. Mere held havde LOE med fagbevægelsen. Siden 1976 havde LOE bestræbt sig på et tættere samarbejde med især LO. Det var dog først efter timetalsaktionerne, at LO's skolekontaktudvalg for alvor fik øjnene op for LOE og støttede LOE's krav i forbindelse med medbestemmel- sesaktionerne. Fra 1978 til 1981 var der regelmæssige kontaktmøder, og skolekontaktudvalget kom med en støtteudtalelse ved aktionsdagen i 1981 sammen med en række fagforeninger, ligesom demonstrationen var støttet økonomisk af SID og Typografforbundet. Der blev dog aldrig noget fast eller formaliseret samarbejde.

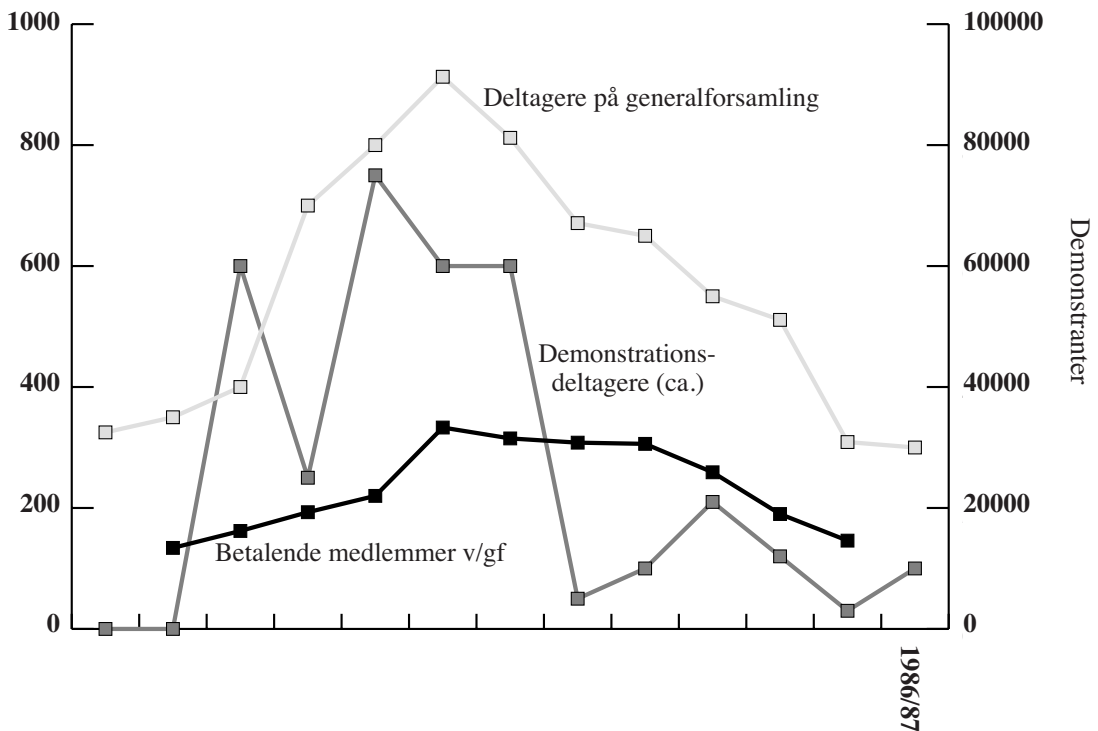
Aktionernes ændrede betydning

Oprindeligt var aktionerne et led i en overliggende forhandlingsstrategi, der kendetegnede LOE som en traditionel interesseorganisation. Efter 1977 ændrede aktionerne imidlertid betydning. Der var en voksende skepsis overfor forhandlinger og udvalgsarbejde, hvor oplevelsen var, at politikerne alligevel ikke hørte på eleverne. I stedet satsede man målbevidst på de stort anlagte protestaktiviteter, der dog også fik en dobbeltfunktion. Opfattelsen var, at det var igennem aktionerne, LOE fik opmærksomhed og opbakning fra andre kredse, men samtidig betød de en styrkelse af bevægelsen indadtil. Under aktionerne blomstrede nye fælleselevråd op og flere elever blev inddraget i arbejdet.

Det ligner da også et mønster i LOE's udvikling, at de store aktioner skabte tilslutning og muliggjorde identificering med elevbevægelsen, der fremmede yderligere organisering og deltagelse – nok i højere grad end LOE's øvrige agitation, mødevirksomhed osv. Man kan følge, hvordan stigende deltagelse i LOE's protestaktioner falder sammen med stigende medlemstal og deltagerantal på generalforsamlingerne – kulminerende i 1980 og 1981 med 913 og 812 deltagere (se figur: LOE's udvikling 1974-1987). Man kan sige, at LOE i højere grad begyndte at minde om en græsrodsorganisation. Der blev satset målbevidst på aktioner rettet mod offentligheden – og organisationens eneste reelle ressource var elevernes aktivitet.

Frem til 1977 var mediernes interesse for LOE sparsom. Det ændrede sig imidlertid markant efter timetalsaktionerne. De store aktionsdage fra 1977-81 ryddede mange avisforsider, men blev også til en vis grad fulgt op af øget interesse for LOE som sådan og jævnlige interviews med LOE-formænd. Frem til sommeren 1981 var pressedækningen overvejende positiv. Især Ekstra Bladet var begejstret for LOE's aktioner, der blev bakket op på lederplads som et oprør mod politikernes uformåenhed.

Fra efteråret 1981 kom LOE imidlertid i krise. De mange aktiviteter havde slået bunden ud af organisationens økonomi. Gælden

Udviklingen i antallet af betalende medlemsskoler ifølge LOE's regnskab, deltagerantallet på generalforsamlingerne ifølge deltagerlisterne og antallet af demonstrationsdeltagere ifølge pressen. Figuren viser, hvordan til slutningen til LOE stiger markant efter timetals- og lejrskoleaktionerne for at kulminere omkring 1980-81. Fra 1982 og frem går det støt ned ad bakke. Demonstrationstallene for 1984 og 1985 omfatter fælles aktionsdage med gymnasie- og HF-eleverne, antallet af folkeskoleelever er derfor et skøn.

havde passeret 200.000 kr. og kassebeholdningen var på under 5.000 kr. Kreditorerne blev tilbudt 25% og fra august 1981 stod den på økonomisk hestekur i LOE. Samtidig startede Venstres Prettjeneste en voldsom mediekampagne mod LOE, anført af folketingsmedlemmet Svend Erik Hovmand. Hovmand opfordrede i dagspressen forældrene til at skride ind og "melde deres børn ud af elevbevægelsen".⁷ Skolenævnene skulle simpelthen forbyde elevrådene at melde sig ind i LOE. Hovmands kampagne var starten på en omfattende mediehetz mod LOE, som prægede det meste af 1980'erne. Da LOE i foråret 1982 erklærede, at skoletræthed blandt andet var et

resultat af en undervisning uden sammenhæng med det øvrige samfund, blev det således på lederplads i en stribe Venstredagblade betegnet som en gang totalitær "tankecancer".⁸ Skoletræthed var de unges eget problem, det skulle samfundet ikke forholde sig til. Samtidig var det tydeligt, at opbakningen til LOE havde toppet. Generalforsamlingen i 1982 samlede kun 674 elever, et markant fald i forhold til tidligere. LOE's storhedstid var forbi.

LOE og det nye højre

I 1982 trådte Schlüter-regeringen til med en markant ny undervisningsminister, Bertel Ha-

arder. Allerede i forbindelse med debatten om U90 i 1978 var det lykkedes Bertel Haarder at lancere et stadigt klarere borgerligt alternativ til den socialdemokratiske uddannelsestænkning. I debatten profilerede Haarder og hans tilhængere sig på et "offentligt krav" om at forlade den socialt bevidste, lighedsorienterede uddannelsesmålsætning. Samtidig var det tydeligt, at Bertel Haarder ønskede et opgør med efterkrigstidens konsensus om uddannelsesudviklingen.

Haarder blev det mest markante danske eksempel på den ideologiske nyorientering, som i udlandet var repræsenteret af Thatcher og Reagan. Kulminationen kom, da det fra slutningen af 1980'erne lykkedes Bertel Haarder at ændre uddannelsessystemet grundlæggende gennem en stribe vidtrækkende strukturelle reformer. Haarder videreførte umiddelbart socialdemokraternes nedskæringspolitik, men han formåede at forvandle den til et offensivt politisk instrument for ideologiske ændringer. Haarder lagde ikke skjul på, at han ville benytte alle de beføjelser, han havde, til at styrke sit eget uddannelsessyn i skolen på bekostning af det reformpædagogiske. Han ændrede således tidligt læseplanerne i dansk, historie og samfundsfag i folkeskolen, og der gik kun 20 dage fra hans tiltræden til han nedlagde det centrale uddannelsesråd – magten skulle samles omkring ministeren.

Haarder ændrede magtudøvelsesformen grundlæggende i uddannelsespolitikken. Organisationerne blev i hans ministerperiode holdt udenfor indflydelse og politikken blev i stedet formet gennem håndplukkede ad hoc udvalg. Haarder forsøgte sig også med politiske indgreb overfor elevorganisationerne. I 1982 forsøgte han at fjerne tilskuddet fra tipsmidlerne til elevorganisationerne og i juni 1983 gik han direkte ind og forsøgte at blokere for statsgymnasiers indmeldelse i DGS og LAK med det såkaldte Hetzcirkulære.⁹ Omvendt gjorde Haarder i 1982 FLO høringsberettiget. Samtidig blev LOE og DGS igennem 1980'erne udsat for massive angreb i den borgerlige presse og fra FLO, GLO og Konservative Gymnasiaster (KG). FLO, GLO og KG

ydede også værdifuld støtte til Bertel Haarders uddannelsespolitiske tiltag.

For LOE blev perioden fra Haarders tiltræden en næsten uafbrudt nedtur. Organisationen mistede sin politiske gennemslagskraft og opbakningen til demonstrationer og aktioner var stærkt dalende. LOE's medlemstal blev mere end halveret i perioden fra 1981-generalforsamlingen til 1986-generalforsamlingen (fra 315 til 146 skoler) og antallet af deltagere på generalforsamlingen raslede ned. I 1985 var det nede på 511 deltagere, året efter var det dalet yderligere til 300.

Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) oplevede derimod en ny opblomstring fra starten af 1980'erne. I 1983 blev Haarder tvunget til at trække det såkaldte Rexona-cirkulære tilbage efter massive gymnasiedemonstrationer, og i 1984 lykkedes det DGS at videreføre protesterne i omfattende demonstrationer mod Bertel Haarders planer om amtsvertagelse af statsgymnasierne.¹⁰ Ved 3. behandlingen var det kun takket være en udbryder fra Fremskridtspartiet, at amtsvertagelsen blev vedtaget.

LOE forsøgte at videreføre den brede nedskæringsmodstand. 5. oktober 1982 samlede LOE i al hast 4.000 demonstranter foran Christiansborg under parolen: "Advarsel til Schlüterregeringen, STOP NEDSKÆRINGERNE PÅ SKOLEN", fulgt op af en landsdækkende aktionsdag den 18. november. Men med mobiliseringen gik det ned af bakke. Aktionsdagen samlede kun 5.000 demonstranter foran Christiansborg og til aktivmødet i Københavns Fælleselevråd (KFE) en uge forinden havde der kun været 50 fremmødte mod 300-500 tidligere. Stilen måtte ændres, konstaterede formanden Karsten Kolding til forretningsudvalget. "Vi skal mere præcist gå ud og angribe dagligdagen i skolen fremfor udelukkende et stort nedskæringsuhyre, det kan være svært at se faren i for Benny og Ursula. Samtidig – og det er ligeså vigtigt – skal vi opstille vores alternativer til nedskæringspolitikken."¹¹

LOE havde større succes, da en bølge af skolelukninger gik over landet fra 1983. Bertel Haarder fremsatte i februar 1984 et forslag,

der gjorde det lettere for kommuner at nedlægge skoler. Det blev signalet til LOE's sidste rigtigt store kampagne mod "Haarders skolemord". Lokalt blev flere lukningstruede skoler bosat og den 4. april 1984 blev udråbt til landsdækkende aktionsdag. LOE's kampagne faldt sammen med DGS's kamp mod amtsøvertagelserne og mange steder blev der tale om fælles demonstrationer. I alt kom op imod 40.000 HF'ere, gymnasieelever og skoleelever på gaden landet over – heraf 15.000-20.000 på Slotspladsen. Lokalt fortsatte protesterne og alene i København var otte skoler bosat i den følgende måned. Det var dog tydeligt, at det var gymnasieelevernes protester, der fyldte i mediebilledet – og i det hele taget blev det DGS, der kom til at stå i front for 1980'ernes uddannelsespolitiske protester.

Fra 1988 gik organisationerne mere eller mindre i opløsning og politisk havde de mistet deres betydning ved 1990'ernes begyndelse. I LOE blev det dog først og fremmest de interne konflikter, der afgjorde organisationens skæbne.

LOE's basis

LOE's organisatoriske basis var hele perioden igennem elevrådene. Men LOE brugte fra midten af 1970'erne stadigt flere kræfter på opbygningen af kommunale fælleselevråd (lokale råd af kernelevrådsaktivister fra flere skoler), som fik stigende betydning især i forbindelse med de store aktionsdage. 1976-generalforsamlingen formaliserede fælleselevrådenes indflydelse, idet ledelsen fremover bestod af et forretningsudvalg på 13 personer valgt på generalforsamlingen og en hovedbestyrelse bestående af FU-medlemmerne og repræsentanter udpeget af de enkelte fælleselevråd. Der blev dog aldrig fælleselevråd i alle landets kommuner. Det højeste antal var i 1983, hvor der var fælleselevråd i 58 kommuner.

Selvom der aldrig blev foretaget systematiske statistiske undersøgelser af LOE-aktivisternes sammensætning, findes der ikke desto mindre nogle delegeretundersøgelser fra 1981 og 1982, der gør det muligt at tegne et billede.

LOE-aktivisterne kom især fra skolens ældste klasser, generalforsamlingsdeltagernes gennemsnitsalder svingede mellem 14 og 14,8 år, og de repræsenterede kerneaktivisterne fra fælleselevrådene og elevrådene. Op mod 70% havde tillidsposter i elevrådene (formand, kasserer m.v.) og lidt over hver femte havde tillidsposter i fælleselevrådet. En hel del havde deltaget i mindst et LOE-stormøde tidligere. Alligevel er det karakteristisk, at der på LOE-møderne har været en utrolig hurtig udskiftning, hvor flertallet af de unge for alvor kom ind i arbejdet fra 8. klasse, for derefter at forlade det et år eller to senere. Langt den største gruppe kom fra København og omegn (32-38%) de øvrige bastioner var Midtjylland og Fyn. De politisk organiserede (DKU, SFU, DSU osv.) udgjorde et klart mindretal på LOE's generalforsamlinger, et sted mellem 10% og 20% af mødedeltagerne, men fik alligevel afgørende betydning for organisationens udvikling.

LOE bliver politisk kampfelt

I december 1972 blev Karin Pedersen, som den første DKU'er, valgt til formand for LOE, herefter var DKU den dominerende fløj i LOE. Man sad som et flertal i forretningsudvalget og dominerede LOE-sekretariatet. Andre politiske ungdomsforbund havde ikke interesseret sig synderligt for arbejdet i LOE og fløjslagsmålene udspillede sig i stedet i DGS og LAK. Efter timetalsaktionerne voksede interessen for LOE imidlertid fra de politiske ungdomsforbunds side. Fra sommeren 1977 begyndte SFU at diskutere muligheden for at etablere en fast opposition i LOE, og fra 1978 holdt man faste formøder. SFU's bestræbelser fik dog ikke den store betydning.

Det gjorde det derimod, da en mindre gruppe fælleselevrådsaktivister i december 1979 tog initiativ til dannelsen af Elevoppositionen (EO), som en fast oppositionsgruppe i LOE – i første omgang i et samarbejde med SFU. EO var stærkt utilfreds med den måde, DKU kørte LOE på. Organisationen led af topstyring og manglende kontakt til græsrodderne. Politisk

Elevbevægelsen blev for mange unge indgangen til et politisk engagement og det første møde med fagligt arbejde (Land og Folks billedarkiv, ABA).

var man samlet omkring “Arbejdergrundlaget”, hvis væsentligste omdrejningspunkt var “kampen mod skolens undertrykkelse”. Folkeskolen var “det kapitalistiske systems våben mod arbejderklassens sønner og døtre”, derfor måtte elevbevægelsens vigtigste opgave være kampen mod karakterer, eksamen, niveaudeeling og ordensregler. Samtidig skulle elevbevægelsen “modarbejde den massive borgerlige inddoktrinering, som kapitalen pumper ind i skolen”, gennem en kritik af undervisningsformer, metoder og stof. En kamp LOE’s ledelse negligerede. Man var enige med DKU’erne i, at kampen mod nedskæringer og forringelser var vigtig, men det nyttede ikke noget blot at appellere til politikerne. EO kom ikke med konkrete bud, men en ting var sikkert: “Der må mere militante aktioner til og de

må i højere grad tage udgangspunkt i den enkelte skole og det enkelte fælleselevråd.”¹²

EO markerede sig første gang på generalforsamlingen i februar 1980, hvor man fremsatte et alternativt handlingsprogram. På forhånd havde EO lagt op til en hård markeringslinie, så man ikke blev tvunget ud i kompromisser med forretningsudvalget, men kunne præsentere sin politik “så ren og uforfalsket som muligt”.¹³ EO’s forslag blev ikke vedtaget, men bagefter vurderede SFU, at der havde været god opbakning bag med 100-250 stemmer (ud af 1000), hvilket var en enorm sejr for venstreoppositionen sammenlignet med den hidtidige opbakning. EO stillede også et forslag til udtalelse, “*Stop Erhards skolehætz*”, der blandt andet erklærede, at eleverne ville “have lov til tage på ekskursioner og se

på arbejdskampe” og “lære hvordan de undertrykte kæmper deres sag”. Forretningsudvalget stillede et modforslag med samme overskrift, men hvor man mere bredt krævede medbestemmelse og en skole, hvor der var sammenhæng mellem teori og praksis. Forretningsudvalgets forslag blev vedtaget, men kun med 31 stemmer. EO fik ingen repræsentanter i forretningsudvalget, men man havde markeret sig og var gået styrket ud af generalforsamlingen ved at yderligere 20 elever havde tilsluttet sig oppositionen, der hermed formetlig omfattede omkring 40-50 elever.

Generalforsamlingen lagde et mønster for, hvordan de øvrige års slagsmål mellem DKU-eleverne og venstreoppositionen kom til at forme sig. DKU’erne søgte med alle midler at udgrænse venstreoppositionen, der omvendt stillede med bombastiske forslag til udtalelser og alternative arbejdsresolutioner – og efterhånden også alternative beretninger.

Kritikken mod DKU gik dels på organisationsopfattelsen, LOE gjorde ikke nok for at styrke elevrådene og fælleslevrådene, dels på aktionsformerne. De store aktionsdage betød ikke en styrkelse af fælleslevrådene og blev oftest bare en kamp mod det abstrakte begreb nedskæringer, fremfor at der blev taget udgangspunkt i de forringelser, folk mødte i deres dagligdag. I stedet skulle man satse på lokale punktaktioner – først og fremmest skolebesættelser – og decentralisere LOE ved at opbygge stærke regionsråd. Venstreoppositionen var også kategorisk imod et samarbejde med Socialdemokratiet og LO, der “støttede nedskæringer på folkeskolen og kaldte dem socialt forsvarlige”.¹⁴

Indenfor DKU’s politiske selvforståelse var LOE et led i en bred folkelig front af bevægelser. Der er ingen diskussion om, at DKU gerne ville rekruttere flere medlemmer via LOE og bevare den organisatoriske magt. Men på den anden side ville man have enhed omkring organisationen – og var bevidste om, at det måtte indebære, at de andre politiske grupper blev inddraget. Derfor søgte DKU’erne fra 1978 og fremefter at indgå kompromisser omkring et bredt formuleret politisk

grundlag og at indarbejde uenigheder for at bevare samlingen omkring organisationen. Da tre DSU’ere på generalforsamlingen i 1982 stillede forslag om, at LOE skulle gå ind for projekt- og emneorienteret undervisning, bakkede man således op om forslaget, selvom DKU traditionelt var modstandere af projektpædagogik, ligesom DSU ved samme lejlighed fik en plads i forretningsudvalget. Til gengæld var DKU fjendtligt indstillet overfor åbenlyse fraktioner, som EO, der blev set som udtryk for “partiegoisme” og derfor blev bekæmpet med alle midler.

En central diskussion var mødeformen. DKU’erne gik ind for, at det meste af diskussionerne skulle foregå i form af store indlæg i salen, mens oppositionen rejste krav om, at møderne i højere grad skulle baseres på gruppearbejde og erfaringsudveksling. Som DKU’erne fremstillede det, så drejede det sig om, at deltagerne på møderne først og fremmest skulle have en oplevelse af gejst og engagement, hvilket man mente ville forsvinde, hvis man i stedet satsede på gruppearbejde. Oppositionen var på deres side overbevist om, at DKU ønskede det store show, fordi de “med deres tonsere” havde lettere ved at vinde opbakning i salen end i gruppediskussioner.¹⁵

Venstreoppositionen var måske nok enige om at være uenige med DKU, men det dækkede over uenigheder om stort set alt andet. Allerede i foråret 1980 kom de første konflikter op til overfladen, da SFU forlod EO. For SFU handlede oppositionsarbejdet om at markere sig på LOE’s stormøder og rekruttere de bevidste elever. Almindelige elevrådsaktivister var, ifølge SFU, i besiddelse af “en demokratisk-reformistisk bevidsthed, præget af den socialdemokratiske velfærdsstatstænkning”, hvilket betød, at deres mål blot var indflydelse og ændringer af måden, skolen fungerede på. SFU var derfor imod, at EO skulle udvikle sig til en alt for fast organisering med lokalgrupper, eget blad osv. – især fordi det kunne blokere SFU’s rekruttering blandt folkeskoleeleverne og suge kræfter ud af det egentlige SFU-arbejde.¹⁶ SFU-eleverne blev dog efter et større rivegilde, underkendt på EO’s fælles-

møde i juni 1980, hvorefter SFU gled ud af arbejdet i EO og mistede sin betydning for LOE-arbejdet.

Det blev ikke den sidste interne splittelse af oppositionen. Fra foråret 1981 var EO's politiske linie nærmest syndikalistisk, grænsende til det anarkistiske. Man ønskede at appellere til de elever, der var grundlæggende trætte af skolen og agiterede for den direkte aktion – "fabrikssabotagen" omsat til skolegårdens virkelighed. EO's forslag til arbejdsresolution til LOE-generalforsamlingen i 1981 rummede således forslag om skolestrejker, skolebesættelser, inspektørhætz, boykotaktioner og undervisningssabotage. I 1981 begyndte EO at arbejde på etableringen af en stilecentral, så elever kunne slippe for at skrive dem selv – og man diskuterede lektieboykot som et middel i kampen mod skolens undertrykkelse. Det var en linie, der næppe var enighed om i hele EO og omkring sommeren 1981 blev EO splittet igen. To udbrydere tog initiativ til dannelsen af Hovedbestyrelsesfraktionen (HBF), der opbyggede et fast oppositionsarbejde i LOE baseret på fælleselevrådsrepræsentanter i hovedbestyrelsen. Det lykkedes på delegeretmødet i efteråret 1981 folkene bag HBF at få vedtaget et større reformprogram, der fastslog, at mødediskussionerne fremover først og fremmest skulle foregå i grupper med vægten lagt på erfaringsudveksling, og som gav mindretal i hovedbestyrelsen ret til at fremsætte alternative mundtlige og skriftlige beretninger til LOE's stormøder. Det sidste ville tjene til at synliggøre oppositionsgrupperne i LOE. Vedtagelsen blev lidt af et chok for DKU'erne, der for første gang oplevede at blive stemt ned i LOE-regi på et centralt spørgsmål.

I november 1981 tog HBF kontakt til VS om dannelsen af en særlig elevgruppe i VS, der dog også kom til at omfatte elever fra EO. Efter en hel del internt intrigemageri, hvor de to fløje gensidigt appellerede til VS's forretningsudvalg om støtte, var det fra efteråret 1982 VS's elevgruppe, som udgjorde det centrale omdrejningspunkt for oppositionsarbejdet i LOE. Man mødtes jævnligt til landsmøder og

forsøgte sig med et eksternt blad – Elevsolidaritet. VS-eleverne stod stærkt i Hovedbestyrelsen for LOE og i en række fælles-elevråd – ligesom man arbejdede ihærdigt på at opbygge særlige regionsråd, der skulle styrke samarbejdet på tværs af fælleselevrådene. Fra 1983 udgjorde VS-eleverne kernen i den nye fælles opposition Socialistisk Elevfront (SEF).

Frem til 1980 var det entydigt DKU, der havde virket tiltrækkende på aktivisterne fra fælleselevrådene. At EO opstod i 1980 markerede det første egentlige brud med dette og afspejlede, at der var en voksende gruppe af fælleselevrådsaktivister, som ikke længere fandt DKU's politiske linie tiltrækkende – eller radikal nok. DKU havde i den situation en fordel i kraft af deres organisatoriske skoling og deres greb om sekretariatet.

Samtidig er det dog væsentligt at understrege, at når DKU sad med et flertal, så skyldtes det også, at deres brede linie havde appel til et flertal af mødedeltagerne og fælleselevrådsrepræsentanterne i hovedbestyrelsen. Som en af VS-eleverne i hovedbestyrelsen syrligt sammenfattede det i efteråret 1982:

"I LOE's hovedbestyrelse sidder DKU med et bastant flertal – ikke fordi de dominerer mange fælleselevråd, men fordi de sidder med 11 ud af 13 mandater fra forretningsudvalget og fordi mange fælleselevråd, der domineres af uorganiserede, hopper på DKU's vogn (føj for en reformisme)."¹⁷

Dannelsen af BASIS

DKU havde toppet ved indgangen til 1980'erne og oplevede en langsom sivning af medlemmer. Blandt DKU'erne i LOE opstod samtidig en erkendelse af, at venstreoppositionen var en bestandig faktor, som havde bidt sig fast i hovedbestyrelsen. "De havde deres fælleselevråd og vi havde vores", som den tidligere LOE-formand, DKU'eren Anja Nielsen udtrykker det idag. Efter et stormfuldt hovedbestyrelsesmøde i januar 1983 indkaldte LOE's formand, Karsten Kolding (DKU), og

LOE-sekretariatet derfor VS-oppositionen til et åbent FU-møde med henblik på at nå frem til enighed omkring LOE's konkrete aktiviteter efter generalforsamlingen 1983. Resultatet blev LOE's "Kampagne for en bedre fremtid". Den blev dog langt fra nogen succes og aktiviteterne i fælleslelevrådene blev begrænsede. Herudover begyndte DKU'erne at tage noget af oppositionens traditionelle kritik til sig. Nedskæringsmodstanden skulle fremover i højere grad tage udgangspunkt i de konkrete dagligdags forringelser, og det var opfattelsen, at LOE havde låst sig for fast på de store aktioner udfra overordnede paroler og forsømt arbejdet med simpelthen at få elevrådene og fælleslelevrådene til at fungere. Ligesom for lidt af tiden på stormøderne blev brugt på erfaringsudveksling og fremtidige aktiviteter – og for meget på at vedtage lange programmerklæringer.¹⁸ Fra 1983 og frem blev oplæggene fra sekretariatet og forretningsudvalget da også mærkbart kortere.

Frem til 1983 var det konflikterne mellem DKU og venstreoppositionen, der prægede de interne slagsmål i LOE. Andre politiske ungdomsforbund havde kun haft begrænset betydning. Det skulle imidlertid ændre sig med DSU's indtræden i LOE.

DSU havde ikke spillet nogen rolle af betydning for elevbevægelsen i 1970'erne. Det fraktionsarbejde, der blev gjort fra DSU's side koncentrerede sig om DGS, LOE interesserede man sig ikke for. Politisk lå DSU tæt op ad LOE's kritik af skolen. Folkeskolen var for teoriorienteret, de var imod niveaudelingen, eleverne havde ikke reel medbestemmelse og nedskæringerne forstærkede skolens sociale skævdeling. Mange DSU'ere følte sig derfor givetvis frustrerede over den socialdemokratiske krisepolitik. Regeringsskiftet i september 1982, hvor Poul Schlüter dannede en borgerlig mindretalsregering, gav således DSU et mere frit spillerum, når de ikke længere skulle stå til ansvar for Socialdemokratiets økonomiske politik. DSU begyndte i al fald at satse mere massivt på uddannelsesarbejdet. I både DGS og LOE stillede de fra foråret 1983 med samlede forslag til arbejdsresolutioner. Orga-

nisatorisk efterlignede de venstreoppositionernes stil i DGS og LOE med alternative arbejdsresolutioner og beretninger. Politisk prøvede de i høj grad at lancere sig som et venstrefløjsalternativ med hårde udfald mod kapitalen og skolens politiske disciplinering. Der blev oprettet et folkeskolesekretariat i Randers og LO bevilgede 130.000 kr. til DSU's elevarbejde.

På LOE's generalforsamling i 1984 dannedes oppositionsgruppen BASIS. BASIS skulle give DSU-eleverne en identitet og være en samlende betegnelse for fraktionsarbejdet i LOE – og skulle give DSU mulighed for at opsamle "de ikke-organiserede SF-tendenser", som var udbredt på skolerne. Samtidig skulle DSU dog styre organisationsarbejdet suverænt, så "uheldige elementer" kunne frasorteres. Man ville da heller ikke indgå i et samarbejde med SFU, ligesom DSU-eleverne kun i meget begrænset omfang indgik i fælleslelevrådsarbejdet. Den første gang BASIS for alvor blev synlig var på LOE's delegeretmøde i efteråret 1984, som blev præget af hidsige sammenstød mellem BASIS og de øvrige fløje.¹⁹

LOE døjede med dalende medlemstal og både DKU og VS-oppositionen (SEF) var svækket i efteråret 1984. DSU derimod var overbevist om, at man stod i en stærk position. Det var årsagen til, at DSU's uddannelsessekretær Mogens Jensen i november 1984 forfattede et længere fortroligt notat om "Gen- og omorganisering af elevbevægelsen". Heri blev det blandt andet slået fast, at DSU skulle overtage LOE for at sikre, "at elevbevægelsen politisk og organisatorisk [kunne] indgå i den socialdemokratiske opposition mod den borgerlige regering", og for at sikre at DSU kunne "anvende LOE som politisk faktor og rekrutteringsgrundlag for DSU og arbejderbevægelsen". I forlængelse heraf skitseredes en detaljeret plan for, hvordan DSU skulle overtage LOE på forårets generalforsamling. Planen blev diskuteret i DSU's forretningsudvalget den 5. december 1984, der formelt besluttede, at nu skulle DSU overtage LOE. Penge var ikke noget problem, idet LO bevilgede 250.000 kr. specielt til LOE-overtagelsen.²⁰

Herefter gik DSU målbevidst igang med at føre planen ud i livet og hele DSU's organisationsapparat blev mobiliseret. BASIS tog på høringsturne til landets skoler. Der blev lavet BASIS-skoleudsendinger, BASIS-elevtræf og udgivet et særligt BASIS-blad (BASSEN). BASIS slog på LOE's dårlige økonomiske situation og det dalende medlemstal – kombineret med hidsige angreb på LOE's ledelse. "LOE's formand er kommunist – og hun *praler* af det" hed det i BASSEN.²¹ Politisk krævede man indførelsen af amtsbestyrelser i LOE, at organisationen tog kategorisk afstand fra karakterer og eksamen – og ikke mindst at LOE afbrød samarbejdet med Lærningene og Ungarbejdernes Landsorganisation (LLO).²² Samtidig etablerede DSU en veritabel skyggeledelse af folkeskoleelever, der blev kørt gennem en stribe intensive weekendkurser på DSU's kursusjendom Solhavegård. Udtil slog man dog på, at BASIS var en bred opposition, der rummede både DSU'ere, SFU'ere, VU'ere og uorganiserede.

Splittelsen af LOE

Både DKU og LOE's sekretariat var fuldstændig uforberedte på DSU's mobilisering. DKU's skolelever ville helst sætte hårdt mod hårdt, men DKU's ledelse frygtede først og fremmest, at DSU planlagde at splitte LOE. Den dominerende linie, som DKU's uddannelsessekretær lagde, blev, at DSU ikke skulle have et grundlag for at forlade LOE. I stedet skulle socialdemokraterne inviteres indenfor og have ledelsesposter i LOE – ligesom DKU ville give afkald på en række DKU-mærkesager, f.eks. om karakterer og eksamen. En ting ville man dog ikke afgive: formandsposten i LOE.

På generalforsamlingen 22-24. februar 1985 gik slaget så sin gang. På den ene side stod BASIS sammen med FLO'ere og medlemmer af Konservativ Skoleungdom (KSU), på den anden side stod venstrefløjen – DKU, SFU og VSU. Det blev et tæt løb på generalforsamlingen, hvor ingen af fløjene havde absolut flertal. Undervejs var der også intense kontakter mellem DKU og DSU, hvor DKU

søgte at opnå en form for kompromis og et fredsvalg til bestyrelsen.

Generalforsamlingen var overvejende i DSU's favør, men der var ikke tegnet noget entydigt billede, da man til slut skulle vælge formand og ny bestyrelse. Der var kampvalg til syv andre poster. Heraf vandt BASIS fløjen tre og venstrefløjen tre – stemmerne stod lige til valget om ny redaktør. Flertallet i stemmeudvalget afgjorde, at den hidtidige formand, Marianne Kamper (DKU), havde vundet over BASIS-kandidaten Dennis Lund (DSU) med 116 mod 110 stemmer. Den afgørende diskussion stod om gyldigheden af 11 stemmesedler, hvor krydser var streget over og nye sat. Hvis netop disse 11 (ud af 17) blev godkendt, havde Dennis Lund vundet valget med stemmerne 118/119. BASIS råbte op om stemmesvind. Det er der dog ikke noget i stemmeudvalgets rapport, der kan tages til indtægt for, idet de ugyldige stemmer blev sorteret fra før den endelige optælling af stemmerne. Hvad DSU heller ikke vidste var, at deres allierede fra FLO kollektivt havde stemt på Marianne Kamper for at skabe så meget splittelse i LOE som muligt.²³ Afgørende blev, at BASIS i kraft af DKU's imødekommende linie fik foræret et flertal i bestyrelsen. 11 af BASIS's kandidater blev valgt ved fredsvalg – blandt andet næstformanden og kassereren. På det først kommende bestyrelsesmøde valgte BASIS-flertallet at underkende stemmeudvalgets rapport (og dermed teknisk set deres eget valg). Marianne Kamper blev afsat som formand til fordel for Dennis Lund. Mindretallet var rasende og mente, at beslutningen stred mod LOE's vedtægter.

Dagen efter blev LOE's telefon omstillet til DSU's sekretariat i Valby og Mogens Jensen og en række BASIS'ere fra bestyrelsen ankom med en flyttevogn for at fjerne LOE's arkiver, helt i overensstemmelse med DSU's overtagesplan fra november. Det kom til håndgemæng, da aktivisterne fra LOE's sekretariat forsøgte at hindre udflytningen. Politiet blev tilkaldt, men ville ikke blande sig i den spegede sag. Herefter besatte skoleelever fra Københavns Fælleselevråd (KFE) LOE's se-

Dagen efter at DKU'eren Marianne Kamper var blevet afsat som formand for LOE, omstillede DSU LOE's telefon til DSU's sekretariat i Valby. Samtidig ankom DSU's uddannelsessekretær Mogens Jensen med en række BASISter og en flyttevogn til LOE's lokaler i Ryesgade for at fjerne organisationens arkiver. Politiet blev tilkaldt, men ville ikke blande sig i den spegede sag. Det blev signalet til to måneders åben krig i elevbevægelsen (Land og Folks billedarkiv, ABA).

kretariat og barrikaderede døren. Der var nu to LOE-sekretariater: LOE-Ryesgade, der omfattede mindretallet fra bestyrelsen og LOE/BASIS, der fik lokaler hos DUI på Nørrebrogade. De følgende seks uger var der åben krig på skoleområdet og slagsmålet kom til at forløbe for åbent tæppe i dagspresen.

LOE-Ryesgades modtræk var at indkalde LOE's gamle hovedbestyrelse. BASIS havde nok et flertal i den nye bestyrelse (svarende til det gamle forretningsudvalg), men de stod svagt i fælleselevrådene. Med 22 fælleselevråd og 54 medlemsskoler i ryggen indkaldte LOE-Ryesgade herefter til ekstraordinær generalforsamling. LOE/BASIS forsøgte at flytte mødet til Kolding, da de stod svagt i hovedstadsområdet. De to fløje sendte på skift breve til elevrådene, der dementerede de andres skoleudsendinger og fastslog, at de var det rigtige LOE. Forvirringen i elevrådene må have været total. Ryesgade-fløjen satte imidlertid trumf på, da Københavns Fælleselevråd (KFE), Fæl-

leselevrådet i Århus (FEÅ) og Fælleselevrådet i Odense (FEO) udsendte en fælles avis "Vi er ikke til salg". Avisen var en entydig krigserklæring mod DSU, der havde "kuppet" LOE.

DKU, SFU og VSU indgik fra begyndelsen af marts et tæt samarbejde omkring LOE og i lighed med DSU blev hele DKU's apparat nu mobiliseret til kampen om LOE. Samtidig blev der dog indledt forhandlinger på topplan mellem DKU's formand og repræsentanter for DSU, blandt andet forbundsformand Jan Petersen. Målet var dels at få skabt en fælles ekstraordinær generalforsamling, dels at få en aftale om den kommende bestyrelsessammensætning. På dette tidspunkt var eleverne selv reelt sat udenfor, i hvad der udviklede sig til et regulært partislag. Det lykkedes at opnå enighed om at holde generalforsamlingen i Kolding, men herudover løb forhandlingerne ud i sandet.²⁴

Den ekstraordinære generalforsamling blev et kaos uden lige. Begge fløje havde medbragt

deres egne aktivister og DSU's forretningsudvalg havde forlagt deres møde til Kolding for at følge slagets gang. I løbet af lørdagen lykkede det kun at vælge dirigenter og vedtage forretningsordenen. Resten af tiden gik med ophidsede talere og et skænderi om, hvem der var delegerede på mødet. Sent lørdag mødtes DSU's fraktionsledelse. Vurderingen var, ifølge DSU, at selv hvis man vandt generalforsamlingen, ville man sidde tilbage med en aggressiv styrke af VSU'ere, SFU'ere og DKU'ere og et forventet underskud på op mod 200.000 kr. Om morgenen holdt BASIS-fløjen derfor møde for omkring 50 personer; her blev det formelt besluttet at gå fra LOE. Kl. 10.30 gik Jacob Johansen fra BASIS på talerstolen og opfordrede til udvandring. Omkring en tredjedel af de delegerede valgte at følge opfordringen, og mens resten af mødet diskuterede de planlagte skolestrejker den 18. april, blev Danmarks Elevorganisation (DEO) stiftet i et tilstødende lokale.²⁵

Fire dage efter dramaet i Kolding havde DGS og begge fløje i LOE opfordret til skolestrejker mod regeringens uddannelsespolitik – uddannelsesorganisationernes bidrag til det turbulente overenskomstår. Aktionsdagen blev da også temmelig kaotisk og præget af, at slagmålet om LOE havde hærget sekretariatet. Det lykkedes at få gennemført større demonstrationer i provinsen, men i København blev der tegnet et uheldigt billede, da et par hundrede folkeskoleelever fra forstæderne forsøgte at blokere Christiansborg.

LOE's lukning

LOE var organisatorisk i ruiner efter splittelsen og havde et drønende underskud på over 100.000 kr. De tilbageværende fløje søgte at samle stumperne og udvikle reelle kompromisser. Det var slut med alternative arbejdsresolutioner og fraktionsstridighederne blev for en tid lagt på hylden. Organisationen var også blevet slemt miskrediteret i offentligheden, men flertallet af fælleselevrådene, herunder de tre største FEÅ, FEO og KFE, valgte dog at bevare tilknytningen til LOE. Strategisk fort-

satte LOE en mobiliseringslinie, der fik sit sidste selvstændige udtryk med protesterne mod Haarders sparebrev i 1987.²⁶

DEO udviklede sig til en organisation stramt styret af DSU og allerede ved DEO's første årsmøde forlod FLO'erne og VU'erne organisationen. Frem til splittelsen var det nok uklart for mange elever, hvori de reelle modsætninger bestod. Først efter dannelsen af DEO blev det muligt at trække de reelle forskelle frem. DSU ville have elevbevægelsen tilbage i rollen som traditionel interesseorganisation, der søgte indflydelse gennem møder med de relevante politikere. Overfor elevrådene gennemførte DEO kurser og f.eks. oplysningskampagner om AIDS. Mest vægt blev der lagt på DEO som en serviceorganisation, der skulle vænne eleverne til at være organiserede.

Det blev DSU's indtræden i LOE, der kom til at udløse splittelsen. En splittelse, som LOE aldrig kom sig over. Men LOE's tilbagegang var i fuld gang allerede før DSU begyndte at gøre sig gældende i elevbevægelsen. Tilbagegangen i medlemstal og mobiliseringer var således forudsætningen for at DSU overhovedet kunne opbygge deres fraktionsarbejde i LOE. Så længe det gik fremad for LOE, var der ikke megen mening i at forlange, at LOE skulle indstille den aktionistiske kurs. Venstreoppositionen opstod således, da organisationen var på toppen, og kravet var her en radikalisering af bevægelsen. Nedgangen for LOE var en del af et generelt mønster for elevbevægelserne – omend i et forskelligt tempo. Elevorganisationerne evnede ikke at omstille sig til 1980'ernes nye politiske virkelighed og protesternes gennemslagskraft blev markant mindre, efterhånden som uddannelsespolitikken i stigende grad blev formuleret uafhængigt af de berørte parter på uddannelsesstederne (såvel undervisere som uddannelsessøgende) og deres organisationer.

LOE havde endvidere den grundlæggende organisatoriske svaghed, at der var en ekstremt hurtig gennemløbstid i bevægelsen. I og med at det var folkeskolens ældste elever, der udgjorde kernen i bevægelsen, skulle LOE hele tiden genopbygge sig selv. Netværk og kontakter skulle konstant fornyes og man skulle hele

tiden rekruttere nye tilhængere. LOE måtte således år efter år koncentrere de fleste af sine kræfter på oplysningsturneer, fællesmøder på skolerne m.v. Fælleselevråd opstod og forsvandt i takt med de grupper af engagerede elever, der manifesterede sig i de forskellige kommuner. Det gjorde, at det var svært at konsolidere bevægelsen, hvorfor den blev ekstremt følsom overfor de politiske konjunkturer.

Politisk mistede folkeskoleelevbevægelsen sin betydning efter splittelsen i 1985 og man spillede ikke nogen rolle i forbindelse med den nye styrelseslov for folkeskolen fra 1988. Konflikterne fortsatte mellem LOE og DEO og frem til 1987 var det endnu uklart hvem, der ville blive den dominerende elevorganisation. Fra 1988 gik det hastigt ned ad bakke for LOE og i 1991 gik LOE formelt ind i DEO. Herved blev der imidlertid sat skub i de interne modsætninger i DEO, kulminerende på DEO's kongres i 1992, hvor Jan Lindhardsen blev valgt i stedet for DSU's kandidat som den første ikke-socialdemokratiske formand for DEO. Men som man siger: det er en helt anden historie.

Noter

1. Svane, Inger: *GL 100*, København: Gyldendal 1990, s. 181-182. Sigurd Højby var fra 1958 undervisningsinspektør, formand for det rådgivende udvalg for de gymnasiale uddannelser (RUGU) og en af de mest centrale socialdemokratiske skolefolk fra 1950'erne og til 1970'ernes begyndelse.
2. For en nærmere redegørelse for omstændighederne vedrørende dannelsen af GLO kan man f.eks. se *Tidskriftet uddannelsespolitik*, nr. 2, december 1974 eller *Sønderborg '80-rapporten* forfattet af en række gymnasieelever (findes i SUF's arkiv på ABA).
3. *LOE kongres og generalforsamling 1969 referat*, LOE's arkiv, ks. 3 (ABA).
4. *Politiken* 4.12 1978, "Så ringe er den forståelse, der vises mod børnene".
5. U90-debatoplægget blev udarbejdet af Det centrale uddannelsesråd (CUR) på foranledning af Ritt Bjerregård, der i 1975 pålagde CUR at lave en redegørelse for det danske samfunds samlede uddannelsespolitik frem til 1990'erne. Oplægget repræsenterede på mange måder det sidste bud på et socialdemokratisk uddannelseskompromis. U90 blev udsat for massiv kritik især fra højrefløjen, der fandt oplægget for lighedsorienteret.
6. FLO har selv beskrevet sin historie i Ole Ryhl Ols-son (red.), *Skolegårdens politikere*, 1998 og i jubilæumsskriftet *10 år med en aktiv elevbevægelse*, der findes i LOE's arkiv. For en anden udlægning, se *SEG-bladet*, nr. 2, 1980.
7. Bl.a. *Vendssyssel Tidende* 6.9 1981: "Forældre bør vise interesse for LOE".
8. Bl.a. *Horsens Folkeblad* 12.2 1982: "Cancer i tankens verden".
9. Cirkulæret fastlagde stramme retningslinier for afstemningsproceduren, når skoler ville melde sig ind i DGS og LAK – og ministeren blandede sig i, hvordan debatten forud skulle tilrettelægges. Cirkulæret mistede sin betydning efter amtsovertagelserne af statsgymnasierne.
10. Rexonacirkulæret var Bertel Haarders første lovforslag på gymnasieområdet om at hæve klassekvotienterne fra 28 til 29. Fik sit navn på grund af det kendte reklameslogan: "Der er altid plads til en til, der bruger Rexona".
11. *Oplæg til FU om det politiske indhold af generalforsamlingen, dec. 1982*, Karsten Kolding, LOE's arkiv.
12. *Arbejdergrundlaget – foreløbigt grundlag for elevoppositionen*, LOE's arkiv, ks. 48.
13. *Ideer til arbejdsopgaver for elevoppositionen*, 6.2 1980, LOE's arkiv, ks. 48.
14. LOE, *13 gf: Alternativ Beretning*, LOE's arkiv.
15. Vurdering af oppositionsarbejdet i elevbevægelsen, *SUF Bladet*, nr. 4, 1982/83.
16. *Elevoppositionen – og SFU????*, SFU, foråret 1980, LOE's arkiv, ks. 51.
17. Vurdering af oppositionsarbejdet i elevbevægelsen, *SUF Bladet*, nr. 4, 1982/83, SUF's arkiv.
18. Se i øvrigt Ole Jensen: *Hvor skal LOE gå hen*, håndskrevet notat til oplæg 17.5 1983 og *Til DKU's HB-orientering vedr. LOE's aktiviteter og nyligt afholdte generalforsamling*. Kopi findes i LOE's arkiv, ks. 51.
19. Overvejelserne bag etableringen af BASIS fremgår dels af *Notat om gen- og omorganisering af Elevbevægelsen*, LOE, Landsorganisationen af elever, fra november 1984, i DSU's arkiv (ABA), ks. 148 og i *Referat fra DSU's uddannelsesudvalg 11.2 1984*, DSU's arkiv, ks. 186.
20. *Notat om gen- og omorganisering af elevbevægelsen* blev fremlagt på DSU's FU-møde den 5.12 1984 og findes i DSU's arkiv, ks. 148. Den økonomiske side af sagen kan følges i papirerne fra DSU's FU-møder, blandt andet i *Revideret budget for regnskabsåret 1985, 27/3 '85*, fremlagt på DSU's FU-møde 28.3 1985, DSU's arkiv, ks. 149.
21. *BASSEN*, nr. 1, januar 1985.
22. LLO var domineret af venstrefløjen og i konflikt med LO, der ikke anerkendte organisationen.

23. Se i øvrigt Ole Ryhl Olsson, *Skolegårdens politikere*, s. 40.

24. Forhandlingsforløbet fremgår blandt andet af *Internt notat 23/5 1985, jour. nr. Je-ThA/Udd. sek.*, DSU's arkiv, ks. 149.

25. DSU's version af mødeforløbet findes i *Beslutningsnotat vedr. LOE, DSUs HB. 21/4 1985*, DSU's arkiv, ks. 149. DKU's version fremtræder i *Fremad*, nr. 7-8, 1985, "LOE kører igen".

26. Bertel Haarder rundsendte i februar et såkaldt hyrdebrev, hvor kommunerne blev opfordret til at hæve timetallet i skolen finansieret gennem en række kompensierende besparelser: Mindre specialundervisning, klasser skulle slås sammen, færre valgfri fag og undervisning på tværs af klassetrin. LOE reagerede med protestdemonstrationer i København (5.000), Århus (1.000) og aktiviteter i en række provinsbyer.

Forkortelser

- CUR – Det centrale uddannelsesråd
- DGS – Danske Gymnasieelevers Sammenslutning
- DKU – Danmarks Kommunistiske Ungdom
- DLF – Danmarks Lærerforening
- DSF – Danske Studerendes Fællesråd
- DSU – Danmarks Socialdemokratiske Ungdom
- DUE – De Uafhængige Elever (fra 1978 FLO)
- DUS – De Uddannelsessøgendes Sammenslutning
- EO – Elevoppositionen
- FEO – Fælleselevrådet i Odense
- FEÅ – Fælleselevrådet i Århus
- FLO – Folkeskoleelevernes Landsorganisation
- GLO – Gymnasieelevernes Landsorganisation
- HBF – Hovebestyrelsesfraktionen
- KFE – Københavns Fælleselevråd
- KG – Konservative Gymnasiaster
- KU – Konservativ Ungdom
- LAK – Landssammenslutningen af Kursusstuderende
- LLO – Lærlingene og ungarbejdernes Landsorganisation
- LOE – Landsorganisationen af Elever
- SEF – Socialistisk Elevfront
- SFU – Socialistisk Folkepartis Ungdom
- VS – Venstresocialisterne
- VSU – Venstresocialisternes Ungdom
- VU – Venstres Ungdom

Litteratur

Mathiesen, Anders: "Et kritisk socialhistorisk perspektiv på uddannelserne – i Danmark" i *Social kritik* 44/1996.

Nielsen, Knud Holt: "80'ernes uddannelseskamp – set

i frøperspektiv" i *Projektarbejde i praksis*, redigeret af Anders Mathiesen, forlaget Unge Pædagoger 1999. Nielsen, Knud Holt: "Kampen om elevbevægelsen", upubliceret speciale, RUC 1999 (findes i ABA's samling).

Nielsen, Knud Holt: "Uddannelseskampen i 80'erne", upubliceret bachelorprojekt, RUC 1997 (findes i ABA's samling).

Olsson, Ole Ryhl: *Skolegårdens politikere*, Folkeskoleelevernes Landsorganisation 1998.

Svane, Inger: *GL 100. Skole, stand, forening*, Gyldendal 1990.

Abstract

Knud Holt Nielsen: When school students were unionized, *Arbejderhistorie* 3/2000, s. 22-42.

The Danish school students' movement first saw the light of day in the aftermath of the expansion of the educational system in the 1960's. Gymnasium pupils were the first group of school students to set-up an actual country-wide organisation with the formation of the Danish Gymnasium Pupil's Union. In due course organisations for HF pupils and primary school pupils were also established. In the 1970's and 1980's the school students' organisations were responsible for a series of the largest mobilisations of youth in the period. The shift to the right in educational policies in the 1980's meant, however, that the organisations lost ground and at the start of the 1990's were in a process of disintegration. In the 1970's the organisations became a major arena of conflict for the youth sections of the political parties. It was in the primary school pupils' organisation, National Society of Pupils (LOE), that a political fight between right and left had the most dramatic consequences when an organisational coup carried out by social democrats in 1985 resulted in a split in the organisation and a lasting weakening of the pupils' movement.

Knud Holt Nielsen er nyuddannet historiker fra Roskilde Universitetscenter og pt. arbejdsløs. Amerikavej 3A, 3. tv., 1756 København V.

Tlf: 33 26 25 28. E-mail: knudkristina@get2net.dk